

SCHRIFTELIJKE VRAAG

nr. 35

van **JEAN-JACQUES DE GUCHT**

datum: 24 oktober 2018

aan **GEERT BOURGEOIS**

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED

Open Monumentendag - Evaluatie dertigste editie

In Vlaanderen vond op 9 september de dertigste editie plaats van de Open Monumentendag. Voor deze feestelijke verjaardagseditie konden liefhebbers kiezen uit een divers programma, bestaande uit 834 verschillende activiteiten in 193 gemeenten. De bezoekersaantallen van deze editie, ongeveer 400.000 volgens het persbericht van Belga, spraken tot de verbeelding volgens erfgoedorganisatie Herita vzw. Een kleine kanttekening, hetzelfde aantal werd ook de voorbije jaren behaald op de Open Monumentendag.

Open Monumentendag werkt al jaren niet meer rond één specifiek thema. Discussies in de commissie Cultuur hebben reeds uitgewezen dat hierover verschillende visies bestaan. Weliswaar kende deze editie wel een speciaal tintje, zij het door het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed. Hierdoor konden mensen zondag de helft van de door UNESCO erkende sites in Vlaanderen gratis bezoeken.

In de marge van deze editie werd ook de ledenvereniging van Herita gelanceerd: www.openmonumenten.be én aangegeven dat Gustaaf Sap architecte Hilde Daem zal opvolgen als voorzitter van Herita's raad van bestuur. Een lidmaatschap bij Open Monumenten kost 25 euro per jaar. In return krijgt men een bon voor een bezoek aan een monument naar keuze bij een selectie van partners, een lidkaart die meteen ook een UitPAS is, de mogelijkheid tot exclusieve bezoeken en meer.

Een duidelijke 'missing link' hier is wel de mogelijkheid om deze lidkaart te koppelen aan de Museumpas (die ook te koop is sinds 20 september 2018). Voor deze kaart betaalt men één keer 50 euro en kan men een jaar lang alle deelnemende Belgische musea bezoeken wanneer en zo vaak men dat wil. Opvallend is dat ongeveer de helft van de zaken die met de Open Monumentekaart eenmalig zonder toegangsgeld kan worden bezocht, ook in het netwerk zit van de Museumpas.

1. Hoe evalueert de minister deze feesteditie van de Open Monumentendag? Waarom werd de koppeling met de Dag van de Architectuur dit jaar niet gemaakt?
2. Welke trend merkt de minister bij het aantal deelnemende lokale besturen tijdens, pakweg, de laatste vijf jaar? In welke mate leveren intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten hier een belangrijke bijdrage? Hoe evalueert Herita de wisselwerking met al deze actoren? Kunnen vrijwilligers en eigenaars van onroerend erfgoed ook een evaluatie doorgeven van deze Open Monumentendag? Hoe wordt de

feedback hiervoor verkregen én welke evolutie merkt de minister hier op pakweg vijf jaar tijd?

3. Hoeveel steden en gemeenten kozen dit jaar om met een centraal thema uit te pakken? Hoeveel kozen de mogelijkheid om aan te sluiten bij het Europees thema? Hoe evalueert de minister enerzijds en Herita vzw anderzijds de link met het Europees Jaar van het Cultureel Erfgoed?
4. Voor hoeveel rondleidingen/activiteiten diende men op de dertigste editie van de Open Monumentendag te reserveren? Waren dit er meer dan de afgelopen twee jaar? Is de minister niet bezorgd over het 'open' karakter van dit evenement als unieke trekpleisters telkens met reservaties werken?
5. Op welke manier bezorgt Herita vzw feedback aan de minister over deze editie van de Open Monumentendag.
6. Heeft Herita tijdens deze editie nieuwe thema's of trends zien ontstaan die interessant kunnen zijn voor het draagvlak inzake onroerend erfgoed?
7. Wat is het doel achter de oprichting van Open Monumenten? Betekent dit dat de naam van Herita binnenkort zal verdwijnen? Wordt nagedacht om een koppeling te maken met de Museumpas? Zo neen, wat zijn de mogelijke belemmeringen hiertoe? Zo ja, wanneer?

GEERT BOURGEOIS

MINISTER-PRESIDENT VAN DE VLAAMSE REGERING, VLAAMS MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED

ANTWOORD

op vraag nr. 35 van 24 oktober 2018

van **JEAN-JACQUES DE GUCHT**

1. Ik heb deze editie zelf als een 'feesteditie' ervaren. Ik stel vast dat er na 30 jaar nog altijd veel enthousiasme is bij organisatoren, vrijwilligers én bezoekers voor Open Monumentendag. De tweede zondag van september is een vaste waarde die erfgoedliefhebbers lang op voorhand aanstippen in de agenda.

Wat deze feesteditie ook bekroonde, was dat Herita een van de pijlers van haar vernieuwde missie en visie concreet zichtbaar maakte met:

- De lancering van de Open Monumentenkaart
- En de lancering van de nieuwe naam van de ledenbeweging Open Monumenten.

Op die manier rondde de 30ste editie een bijzonder succesvolle periode in het bestaan van de Open Monumentendag af, maar luidde het meteen ook een nieuwe periode in, waarbij de Open Monumentendag ook in de toekomst een relevante rol kan blijven spelen in het creëren van draagvlak voor erfgoed in Vlaanderen.

Wat de Dag van de Architectuur betreft: die maakt sinds 2017 deel uit van het vernieuwde Festival van de Architectuur, een organisatie van het Vlaams Architectuurinstituut. Het festival is tweejaarlijks, dus in 2018 was er geen Festival en bijgevolg ook geen Dag van de Architectuur.

Het Vlaams Architectuurinstituut organiseert dit jaar wel het Stynenjaar. Herita heeft alle beheerders die erfgoed van architect Léon Stynen onder hun hoede hebben, gevraagd om dat erfgoed open te stellen tijdens Open Monumentendag 2018. Deze activiteiten kregen een apart label mee op de website van Open Monumentendag en er werd redactioneel extra aandacht aan besteed.

2. Herita monitort pas sinds vorig jaar het statuut van de deelnemende organisatoren. In 2017 waren 138 van de 367 lokale organisatoren lokale besturen. In 2018 waren dat er ook 138, maar dan op 338 lokale organisatoren.

De intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten (IOED's) leverden een belangrijke bijdrage in de opmaak en het op elkaar afstemmen van lokale programma's en thema's. Elke regio volgt daarbij een eigen modus operandi. IOED's die al enkele jaren operationeel zijn, dienen meestal zelf een gezamenlijk en overkoepelend programma in. In andere gevallen boden ze vooral ondersteuning in de uitwerking van lokale programma's. Herita verwacht dat de participatie en betrokkenheid van IOED's de komende jaren verder zal groeien. Het onderneemt de nodige initiatieven voor een structurele samenwerking voor Open Monumentendag.

Elk jaar organiseren medewerkers van Herita op Open Monumentendag zelf een uitgebreide belronde naar de organisatoren om impressies, bezoekersaantallen en feedback over het verloop te kennen. Daags na Open Monumentendag ontvangen alle lokale organisatoren een mailing die oproept om zoveel mogelijk feedback te geven, al dan niet gestoffeerd met beeldmateriaal. Tegelijkertijd ontvangen ze een elektronische enquête waarin Herita peilt naar de tevredenheid over hun deelname. De lokale organisatoren hebben op deze manier ook de mogelijkheid om suggesties

en opmerkingen in verband met de landelijke coördinatie door Herita door te geven. Echte evoluties inzake feedback tekenen zich niet af.

3. Aangezien lokale organisatoren niet verplicht zijn om het thema dat ze zelf kiezen aan Herita te melden, is er geen sluitend overzicht van het aantal. Voor 2018 is het opvallend dat een aantal lokale organisatoren werkten rond de herdenking van het einde van WO I. Stad Antwerpen koos dit jaar voor een centraal thema, nl. de architectuur van Léon Stynen.

De meeste andere organisatoren die met een centraal thema werkten, deden dat rond een van de twee suggesties vanuit Herita: het Europese thema 'Erfgoed in Europa – Europa in Erfgoed' en '30 jaar OMD'. Voor dat laatste stelden sommige gemeenten alle monumenten open die de afgelopen 30 jaar tijdens Open Monumentendag opengesteld waren.

Van de 880 activiteiten tijdens Open Monumentendag waren er 217 aangemeld met Europa als thema. Herita evalueert dit als succesvol en had daarvoor ook de nodige inspanningen gedaan. Herita maakte een fel gesmaakte inspiratiegids rond de Europese dimensie in ons erfgoed. De publicatie werd op Europees niveau door organisaties als Europa Nostra en European Heritage Days gepromoot als een voorbeeld voor de andere lidstaten.

4. Voor 171 activiteiten moest je reserveren. Dat is 19% procent van het totale aantal activiteiten, exact evenveel als het jaar voordien. Ook deze parameter monitort Herita pas sinds 2017.

Ik vind het open karakter van Open Monumentendag zeer belangrijk en dat moet bewaakt blijven. Maar het een sluit het ander niet uit, zo'n 80% van de activiteiten zijn niet op reservatie. Het open karakter van het evenement is dan ook niet in gevaar. Herita moet ook rekening houden met de praktische kant én met de draagkracht van het erfgoed. Alle activiteiten blijven gratis en het werken met reservaties gebeurt op expliciete vraag van de lokale organisatoren zelf. Voor een groot aantal onder hen is het nu eenmaal praktisch moeilijk haalbaar om een grote bezoekersstroom te beheersen. Vooral bij private gebouwen en sites in een stedelijke context is er een duidelijke voorkeur voor kwalitatief bezoek in beperkte groep. Om veiligheidsredenen (diefstal, beschadiging,...) is een zekere controle van de bezoekersstroom vaak noodzakelijk. Ook de populariteit van gegidste rondleidingen en wandelingen of zelfs fietstochten doet de lokale organisatoren kiezen voor een minimale vorm van registratie, zodat ze kunnen inschatten hoeveel gidsen of andere medewerkers nodig zijn. Dat is in het voordeel van de bezoeker.

5. Net als in 2017 bezorgt Herita in het najaar een evaluatieverslag via het agentschap Onroerend Erfgoed. Dat bevat alle nodige informatie om tijdig te kunnen evalueren en bij te sturen in functie van de volgende editie. In het jaarlijkse actieplan van Herita zitten er trouwens concrete doelstellingen over Open Monumentendag, waarover zij (tussentijds) rapporteren aan het agentschap.

Elk jaar wijdt Herita een aanzienlijk deel van haar jaarverslag aan de voorbije editie van Open Monumentendag. Ook dat bezorgt Herita formeel aan zowel het agentschap als aan mijzelf. Het jaarverslag is ook beschikbaar op de website van Herita.

6. Een trend die zich vorig jaar al aftekende en die zich dit jaar bevestigt, is dat er steeds vaker gezinnen met jonge kinderen op pad zijn. Herita leverde de afgelopen jaren extra inspanningen om de lokale organisatoren te overtuigen en te ondersteunen om hun aanbod op deze doelgroep af te stemmen. Dat levert nu de nodige resultaten op.

Een andere trend is het gegeven dat meer en meer IOED's hun rol als regionale mediator opnemen. Mijn beleid om dergelijke intergemeentelijke initiatieven te stimuleren en te ondersteunen werpt ook hier haar vruchten af.

7. 'Open Monumenten' draagt een van de vier pijlers van de vernieuwde strategie van Herita, nl. draagvlak creëren voor erfgoed in Vlaanderen. De lancering van een Open Monumentenkaart was expliciet opgenomen in de aangepaste samenwerkingsovereenkomst die ik op 15 december 2017 met Herita afsloot. 'Open Monumenten' is de merknaam van de ledenbeweging van Herita. Deze ledenbeweging wordt aangestuurd vanuit de afdeling sectorontwikkeling van Herita. Bij de ledenbeweging hoort een nieuwe website www.openmonumenten.be die inspiratie biedt om erfgoed te bezoeken en informatie deelt over de brede erfgoedsector. Op die manier biedt deze website de sector veel zichtbaarheid en krijgt het een platform om een groot publiek te bereiken.

Dit kadert in een tweemerkenstrategie: de organisatiennaam blijft bestaan als 'merk' voor de ondersteuning van de erfgoedsector (B2B), terwijl het 'merk' Open Monumenten gehanteerd wordt voor alle publiekscommunicatie (B2C). De naam Open Monumenten is gekozen als afgeleide van Open Monumentendag, want uit onderzoek blijkt dat 90% van de bevolking vertrouwd is met die naam, dit in tegenstelling tot de naam Herita.

Een koppeling met de museumpas is een denkpiste waarover Herita al overleg pleegde, maar een concreet tijdspad hiervoor is zo snel na de lancering van beide nieuwe initiatieven nog niet te geven.